

Tereza Čížková: Současná americká zahraniční politika ve vztahu k Polsku: vývoj, faktory, tendence

(rigorózní diplomová práce, vedoucí doc. Francis Raška, PhD., termín obhajoby LS 2014/2015)

(oponentský posudek vypracoval Miloš Calda)

Charakteristika práce:

V Úvodu (4)¹ autorka formuluje svůj cíl: „Cílem mé rigorózní práce je ... definovat nejvýznamnější proměnné, které určují podobu zahraniční politiky Spojených států amerických vůči Polsku a zhodnotit míru jejich vlivu, případnou vzájemnou souvislost a časovou variabilitu.“

Hlavní text práce tvoří tři vnitřně strukturované kapitoly. V první (str. 7 až 11) se autorka zabývá obecně koncepcemi zahraniční politiky, ale i vztahy USA-Polsko.

Ve druhé kapitole (str. 12 až 35) nazvané – snad příliš obecně – „Historie americké zahraniční politiky“ se autorka zabývá vývojem americké zahraniční politiky ve velmi dlouhém období od americké revoluce až do konce studené války. Kapitola má sice obecný název, ale je zaměřena na účast Poláků v americké revoluci a později, v podkapitolách zabývajících se historií 20. století, na americko-polské vztahy. Ve třetí kapitole (str. 36-66) autorka mapuje vývoj zahraniční politiky USA po roce 2000, tedy v obdobích za administrativ prezidentů Bushe mladšího a Baracka Obamy.

Do svého Úvodu (str. 3-6) autorka zařadila adekvátní rozbor použité literatury. Výběr pramenů a jejich početnost jsou více než dostatečné.

V až příliš stručné první kapitole autorka charakterizuje hlavní koncepce zahraniční politiky, realistickou a idealistickou (krátkost podkapitoly 1.2. jí zřejmě neumožnila zmínku o koncepci zahraniční politiky, kterou provozoval prezident Woodrow Wilson).

Ve 2. kapitole autorka přechází k líčení americko-polských vztahů. Připomíná, že od 3. dělení Polska (1795) až do roku 1918 neměli Poláci vlastní suverénní stát, takže mluvíme-li o polsko-amerických vztazích v té době, bude řeč o vztazích amerického státu a Američanů k polskému národu, nikoli o vztazích mezi oběma státy. Autorka připomíná prominentní polské účastníky Války za nezávislost a v pozdější době i vlivné polské etnikum v USA.

Připomíná i průběh imigrace Poláků do Severní Ameriky od počátku 17. až do konce 19. století.

Na str. 20 autorka píše o krajanských organizacích, které stály „za snahami revidovat rozhodnutí vítězných mocností o rozdělení vlivu nad Evropou, které PAC [Polish American Congress] ústy svého prezidenta Rozmarka otevřeně odsoudil.“ Je to zjevně narážka na dvě konference, Teheránskou a Jaltskou.

V sekci 2.2.3. se autorka rozepisuje o vývoji americko-polských vztahů od počátku 2. světové války, zvláště se soustřeďuje na jednání prezidenta Franklina Delano

¹ Čísla stránek v tomto posudku odpovídají stránkování v práci publikované ve formátu pdf na stránkách FSV UK.

Roosevelta, který považoval za nutné udržet protihitlerovskou koalici a proto se smířil se sovětskou, ovšem lživou verzí katyňského masakru. Autorka připomíná, že dokumenty odtajněné v roce 2012 dokazují, že Roosevelt o skutečných pachatelích masakru záhy věděl.

V kapitole 2.3. obrací autorka pozornost k vývoji americko-polských vztahů od roku 1989. Připomeňme si zde, že – oproti tvrzení většinových médií – demontáž komunistického bloku nezačala odchodem východních Němců v létě 1989, ale o pár měsíců dříve, polosvobodnými volbami v Polsku konanými v červnu 1989, které si vynutilo hnutí Solidarita. Zejména líčí americkou politickou podporu polským snahám o osvobození, hospodářskou pomoc USA po roce 1989 a jednání o vstupu do NATO.

Podrobněji se autorka zabývá jednáními o instalaci amerického protiraketového systému na polském území, až do chvíle, kdy prezident Obama v září roku 2009 plán na instalaci zrušil. Autorka se mohla spíše než náhodnou volbou data tohoto oznámení (učinil ke v den výročí přepadení Polska Sovětským svazem v září 1939) spíše zabývat politickou cenou, kterou musela polská (a snad ještě více česká) vláda za celou radarovou záležitost zaplatit.

Za Obamovy administrativy došlo k určitému přehodnocení priorit zahraniční politiky, zejména ve vztahu k Rusku. Tato změna se nutně dotkla americko-polských vztahů, které za Obamova předchůdce měly větší význam než vztahy k ostatním exkomunistickým státům. Zhruba v té době se polským premiérem stal Donald Tusk, jehož zaměření již nebylo tolik proamerické a více proevropské.

V kapitole 3.5.2. autorka reflektuje vliv posledních událostí na Ukrajině na polsko-americké vztahy. Ruské chování vůči Ukrajině znamenalo vážné ohrožení „resetu“ americko-ruských vztahů z roku 2009. K ochlazení těchto vztahů přispěly i některé další faktory, jako vojenské střety v Gruzínsku a ruské zkoušky raket s plochou dráhou letu. Autorka se zabývá i sankcemi, které byly v souvislosti s ukrajinskou krizí uvaleny na některé ruské subjekty.

V Závěru autorka konstatuje, že „Spojené státy a Polsko váže pevné spojení podpořené také členstvím obou zemí v Severoatlantické alianci zajišťující politicko-bezpečnostní rámec transatlantického prostoru a jejích členů. Lze tedy předpokládat, že i nadále bude Polsko patřit k blízkým americkým spojencům, vzhledem k čemuž se bude formulovat i zahraniční politika Spojených států.“ (str. 70)

Autorka dobře pracuje s citovanými prameny, prokazuje, že umí logicky vyvozovat. Problém posuzované práce spočívá v příliš velké šíři. Tereza Čížková chce pokrýt příliš rozsáhlé časové období. Za nadbytečné pro tuto úroveň práce považuji stručné charakteristiky koncepcí zahraniční politiky.

Ve svém posudku jsem vědomě použil slovesa „líčit“ a „mapovat“. Tento úzus je podle mého soudu na místě, neboť mnohde je práce spíše popisem běhu událostí než analýzou.

Jazyk:

Někde se autorka dopustila prohřešků proti pravidlu shody, například zde: „ruských občanů, kteří se aktivně podíleli na „činech a politice, které podrývali...“ (str. 58) Jinak je jazyková úroveň práce velice pěkná.

Otázky k obhajobě:

Jaký je současný vliv etnické lobby amerických Poláků, The Polish American Congress? Lze jej srovnat s vlivem Čechoameričanů? Mají nějakou svoji lobby? Jak uplatňují svůj vliv? Do jaké míry jsou podle autorčina poznání pravdivá tvrzení o tajné dohodě mezi vítěznými mocnostmi o rozdělení poválečné Evropy?

Hodnocení a závěr:

Předložená práce splňuje nároky na rigorózní práce. Své připomínky jsem uvedl výše. Navrhuji hodnocení 2 až 1 (velmi dobře až výborně), lepší známku ale jen v případě brilantního průběhu obhajoby

.....

(doc. Miloš Calda)

V Praze, dne 6. října 2014.